

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Інтеграція української освіти в міжнародний полікультурний простір розширила сферу надання освітніх послуг іноземним громадянам. Сьогодні іноземних студентів можна зустріти в більшості вітчизняних вишів. Відповідно до статей 67, 68 Закону України «Про вищу освіту» [5] та з метою підвищення якості підготовки фахівців для зарубіжних країн МОН України було видано наказ від 04.04.2006 року «Про вивчення української (російської) мови іноземними студентами й аспірантами» [4]. Цим наказом встановлено рівні й обсяги годин для вивчення української мови іноземними студентами, які навчаються у вищих навчальних закладах України III-IV рівнів акредитації.

Загальноуніверситетська кафедра мовної освіти Херсонського державного університету забезпечує оволодіння української мови студентами-іноземцями на 1-4 курсах. На опанування української мови відводиться 702 години, які відповідно розподіляються на весь період навчання, по закінченню якого проводиться випускова атестація. За національним складом мовну підготовку проходили й проходять: англomовні й франкомовні студенти африканського континенту, студенти з Азербайджану, Узбекистану, Туркменістану, Туреччини, Сірйської Арабської республіки, Вірменії, Російської Федерації, Молдови.

Викладання української мови іноземним студентам здійснюється на основі стандартів з української мови як іноземної початкового рівня (А 1), базового рівня (А 2), середніх рівнів (В 1, В 2) та професійного рівня (С 1). Згідно зі стандартами студенти-іноземці набувають знань та умінь із основ професійної мовної комунікації в обраній ними фаховій діяльності; вони повинні продемонструвати не лише систематизовані знання лексико-граматичного матеріалу та вміння здійснювати аналіз функціонально-стилістичних особливостей мови, характерних для усної та писемної форм

мовлення, але й навички анотування та реферування професійних і наукових текстів [6].

За 2011-2016 рр. з дисципліни «Українська мова (для іноземних студентів)» для всіх курсів та спеціальностей викладачами кафедри розроблено навчально-методичні комплекси, що включають: робочі навчальні програми, плани, завдання та рекомендації до практичних занять, завдання та рекомендації для самостійної роботи, тести й завдання для поточного контролю знань студентів, питання до заліків та екзамену, комплекти фахових текстів, комплекти фахової ділової документації, комплекти аудіоматеріалів, списки рекомендованої літератури, питання та рекомендації для підготовки до випускової атестації, для вступного випробування до магістратури. У процесі викладання використовуються підручники таких авторів, як О. В. Антонів, П. С. Вовк, Р. М. Кривко, Т. М. Крик, Н. О. Лисенко, Л. М. Паучок, В. В. Радченко, Є. І. Світлична, Л. І. Селівестрова, А. А. Сербенська, З. М. Терлак, А. Б. Чистякова, де наведено основні теоретичні положення з вивчення української мови та завдання для практичної і самостійної роботи студентів. Таким чином, на сьогоднішній день навчальний курс повністю укомплектовано необхідним базовим навчально-методичним забезпеченням [1-3].

Окрім аудиторного навчання юнаки та дівчата залучаються до наукової роботи в позааудиторний час. Метою таких заходів є не лише формування навичок наукового дослідження, але й ознайомлення іноземних громадян з культурними традиціями українського народу. Це, круглі столи за тематикою: «ХДУ — єдина родина» (20 березня 2013 р.), «Мови українська та англійська: навчальні дисципліни чи засіб спілкування?» (16 травня 2013 р.), «Україна – Азербайджан: перетин культур Заходу й Сходу» (15 травня 2014 р., 16 травня 2015 р.) та регіональний науково-практичний семінар «Культурно-мовні зв'язки як шлях формування національної свідомості» (27 вересня 2014 р.).

Кращі іноземні студенти під керівництвом викладачів кафедри підготували доповіді на науково-практичних конференціях, а саме:

- студентка Сафарова Х. доповідала з теми «Формування моральних якостей майбутніх юристів засобами риторики» на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Правова держава: історія, сучасність та перспективи формування в Україні» (26.10.2012, м. Дніпропетровськ, ДДУВС) та з теми «Юридична термінологія в творчості Т. Г. Шевченка» на Регіональному науково-методичному семінарі «Актуальні проблеми викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» (11.03.2014, м. Херсон, ХДУ);
- студент Мамедов О. виступив на VII Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів «Актуальні питання сучасної науки і права» (15.04.2016, Сумська філія ХНУВС) з теми «Іншомовна складова професійного словникового апарату юриста» та Регіональному круглому столі «Україна – Азербайджан: перетин культур Заходу й Сходу» (16.05.2015, м. Херсон, ХДУ) з теми «Якість вищої освіти в Україні»;
- студенти Ахмедова С. та Гасанов О. результати наукового дослідження з тем «Традиції шаріату в мусульманській сім'ї» та «Юридична система Азербайджану» представили на Регіональному круглому столі «Україна – Азербайджан: перетин культур Заходу й Сходу» (16.05.2015, м. Херсон, ХДУ).

Залучення іноземних студентів до різнопланових заходів полікультурного характеру сприяло розширенню соціальних взаємозв'язків представників різних національностей. Необхідно відзначити, що цьогоріч студенти-іноземці з власної ініціативи вперше взяли участь у Всеукраїнській олімпіаді з української мови, написавши диктант єдності разом із українськими юнаками та дівчатами.

Питання методики викладання української мови як іноземної постійно розглядаються та обговорюються як на засіданнях загальноуніверситетської кафедри мовної освіти: «Про викладання української мови іноземним студентам» (грудень 2014, січень 2016), «Про рівень мовленнєвої підготовки іноземних студентів 1-го року навчання» (січень 2014, січень 2015), «Результати контрольного зрізу знань з української мови іноземних студентів»

(травень 2013, травень 2014, квітень 2016), «Результати іспиту з української мови (для іноземних студентів) на 4 курсі» (листопад 2015), так і на засіданнях науково-методичного семінару кафедри: «Обговорення перспекту навчальної програми з української мови (за професійним спрямуванням) для студентів-іноземців» (грудень 2012), «Активізація мовленнєвої діяльності іноземних студентів на заняттях з української мови» (червень 2014), «Обговорення Концепції мовної підготовки іноземців у ВНЗ України й стандартів з української мови як іноземної» (жовтень 2015).

Такий підхід дозволив виокремити певні проблеми в мовній підготовці іноземних студентів. Як показав чималий досвід навчальної роботи, у викладанні української мови іноземним студентам важливого значення набуває інша мова, яка відіграє роль посередника в поясненні навчального матеріалу. Залежно від цього контингент студентів-іноземців, які вивчають українську мову, можна умовно поділити на 4 категорії: перша категорія — іноземні студенти, які на початку навчання не володіли англійською, російською та українською мовами; друга категорія — іноземні студенти, які на початку навчання добре володіли англійською мовою, проте не володіли російською та українською мовами; третя категорія — іноземні студенти, які на початку навчання розуміли російську мову й не володіли українською мовою; четверта категорія — іноземні студенти, які на початку навчання розуміли російську та українську мови.

Не зважаючи на те, що стандарти вимагають розподілу студентів по закінченню підготовчого курсу за рівнями володіння українською мовою, проте практика кількарічного викладання переконує в доцільності змішаних груп, до складу яких входять студенти, що виступають тьюторами у спілкуванні викладача з першою та другою умовними категоріями студентів. Таким чином, досвід навчання англійських студентів переконав у необхідності залучати до роботи викладачів подвійних спеціальностей — української та англійської мов, російської та англійської мов. Остання вимога обумовлена завданням здійснювати підготовку іноземних студентів не лише з української, але й

російської мови, яке було поставлене перед загальноуніверситетською кафедрою мовної освіти цього року. У цьому напрямі кафедрою здійснюється робота із залучення до мовної підготовки іноземних студентів викладачів, які мають подвійні освітні спеціальності. У перспективі слід розглянути також можливість створення англійськомовних та російськомовних підручників із вивчення української мови як іноземної для категорії студентів, які володіють цими мовами.

Література:

1. Антонів О. В, Паучок Л. М. Українська мова для іноземців. Модульний курс: навч. посібн. — К.: Фірма «Інкос», 2012. — 270 с. + CD
2. Вовк П. С. Українська мова для іноземних студентів: Навч. посіб. [Текст] / П. С. Вовк, В. В. Радченко, Т. М. Крик. — К.: Вища шк., 2007. — 215 с.
3. Лисенко Н. О. Українська мова для іноземних студентів: Навч. посіб. української мови / Н. О. Лисенко, Р. М. Кривко, Є. І. Світлична, Т. П. Цапко. — К.: Центр учбової літератури, 2010. — 240 с.
4. Про вивчення української (російської) мови іноземними студентами й аспірантами: Наказ МОН України від 04.04.2006 р. №260 [Електронний ресурс]. — Режим доступу до матеріалів: <http://document.ua/pro-vivchennja-ukrayinskoyi-rosiiskoyi-movi-inozemnimi-stude-doc119238.html>
5. Про вищу освіту: Закон України від 1 липня 2014 р. №156-VII// Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 37-38. [Електронний ресурс]. — Режим доступу до матеріалів: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
6. Стандарт з української мови як іноземної. Професійний рівень (С1) / Укл. Ніколаєва Н. С., Бондарева Н. О., Дем'янюк А. А., Шевченко М. В., Овдіюк В. В., Якубовська М. Ю.: Наказ Міністерства освіти і науки України від 24.06.2014 № 750 [Електронний ресурс]. — Режим доступу до матеріалів: <http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/1410876247/>. — 43 с.